

УДК 72.03

Шевцова Г. В.

Доктор архітектури, професор
Кафедра Основ архітектури та архітектурного проєктування КНУБА
shevtsova.gv@knuba.edu.ua
orcid.org/0000-0002-2401-8104

ПРАВОСЛАВНА АРХІТЕКТУРА
ОЛЕГА СЛЄПЦОВА:
Дослідження. Традиції. Новаторство.

© Шевцова Г.В., 2026

<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2026.35-36.6-32/>

Анотація: Стаття присвячена комплексному аналізу багатогранного творчого, наукового та педагогічного доробку видатного українського зодчого, Президента Української Академії Архітектури Олега Слєпцова. Актуальність дослідження підкреслюється офіційним занесенням майстра до Книги рекордів України за розробку більш ніж 120 об'єктів сакральної архітектури в Україні і закордоном, що поєднують вражаючу кількість із високою новаторською якістю. Робота підсумовує та осмислює понад 30-річний досвід архітектора, виявляє особливостей авторського стилю та основні відправні точки формування його індивідуального архітектурного кредо.

Дослідження базується на глибинному інтерв'ю з самим автором, що, разом з натурними дослідженням збудованих сакральних об'єктів його авторства, дозволило зафіксувати погляди Олега Слєпцова на творчий процес «від першої особи». Детально розглядається еволюція проєктного методу О. Слєпцова та його внесок у розвиток образу національного Православного храму, що в проєктах архітектора є одночасно новаторським і глибоко укоріненим в національну традицію. Особлива увага приділена концепції «прагматичної ідеальності» храму у формі ротонди, яку архітектор обирає з причин як духовно-образних, так і практичних: за акустичну довершеність, економічність, всефасадність та містобудівну універсальність.

Висновки статті підтверджують, що творчість архітектора Олега Слєпцова є унікальним синтезом традиції та новаторства, спрямованим на пошук архітектурного образу Православного Храму ХХІ століття та зміцнення національної ідентичності України.

Ключові слова: архітектор Олег Слєпцов, Православний храм, національна традиція, храм-ротонда, українська дерев'яна церква, Книга рекордів України.

Вступ. 4 листопада 2025 року Президент Української Академії Архітектури Олег Слєпцов був офіційно занесений до Книги рекордів України за видатні досягнення в галузі сакральної архітектури. Рекорд було зафіксовано в категорії «Кількість і новаторська якість»: на сьогодні архітектор спроектував 120 церков, каплиць, соборів і храмових комплексів в Україні та за її межами [1].

Фіксація рекорду відбулася в Києві у церкві ікони Божої Матері «Живоносне Джерело», що є першим втіленим Олегом Слєпцовим проєктом храмового комплексу. Авторці статті пощастило бути присутнім на цій знаковій події. Особливо вразила влаштована у боковому залі церкви Живоносного Джерела виставка макетів церков архітектора (рис. 1). Промені зимового світла з похилих вікон навкісно підсвітлювали групу живописних, різних за формами і масштабом макетів церков, серед яких були присутні як уже збудовані храми, так і проєктні пропозиції.

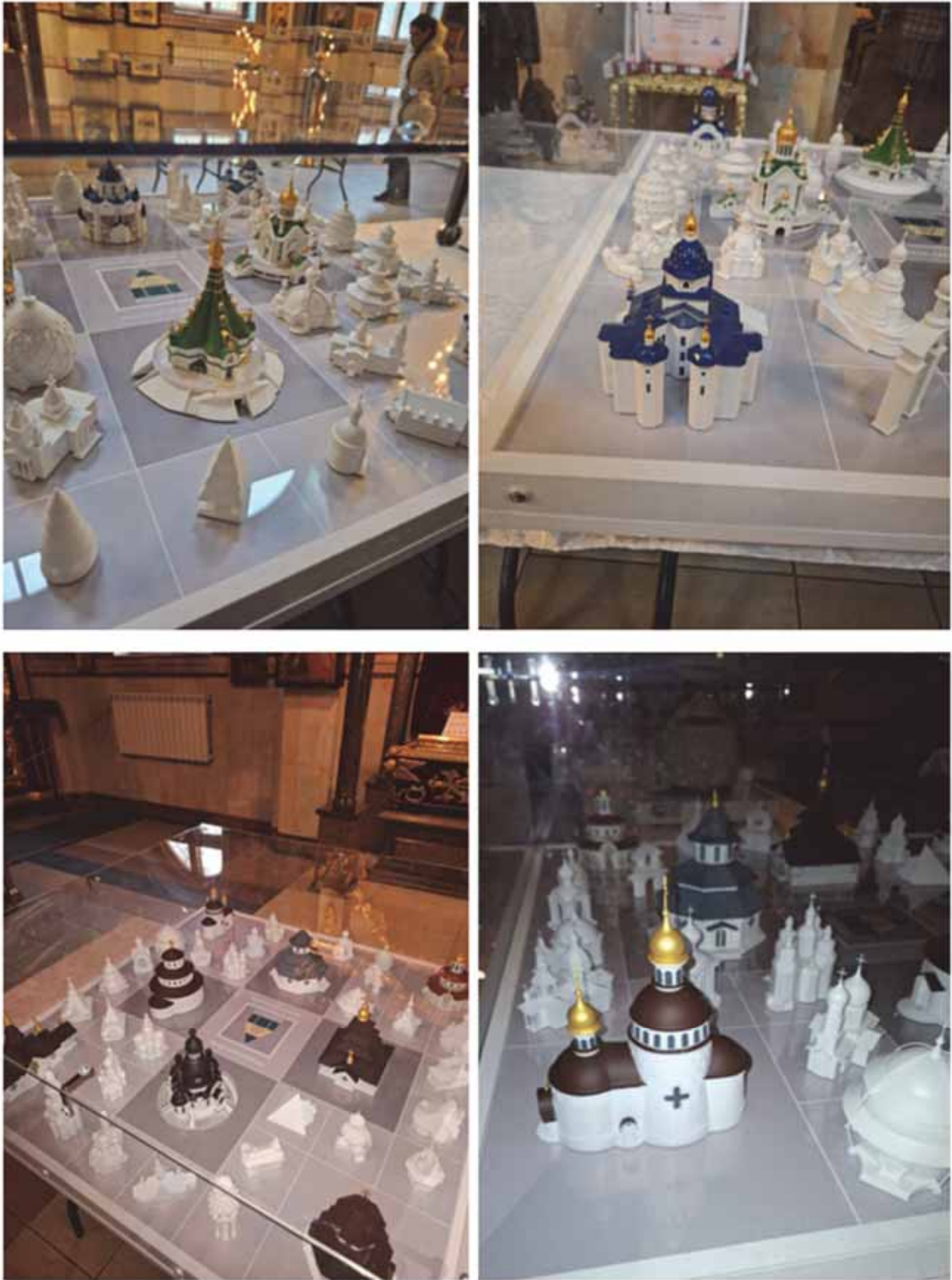

Рис. 1. Виставка макетів сакральних будівель авторства Олега Слепцова у церкві ікони Божої Матері «Живоносне Джерело» в Києві, осінь 2025 (фото автора).

Новаторства і водночас глибинне відчуття традиції, експерименти з формою, насиченість елементами синтезу мистецтв – все це одразу впадало в око і створювало незабутнє цілісне враження від виставки. Тут буквально чиним відчувалася глобальна картина життєвого пошуку Олега Слепцова, присвяченого формотворенню сучасного українського храму. Власне, саме з цього моменту і народилася ідея написання даної статті.

Серед архітекторів, що плідно працюють на теренах сакральної архітектури виділяється і контрастує постать Олега Слепцова – Народного архітектора України, Лауреата Державної премії України в галузі архітектури, доктора архітектури, професора, провідного фахівця в галузі архітектури, вченого-дослідника, архітектора-практика, педагога, організатора, відомого не тільки своїми численними концептуальними і експериментальними проектами та дослідженнями, підкріпленими патентами і авторськими свідоцтвами на винахід, а й глибоким православним мисленням, професійним і філософським осмисленням моральних засад архітектурної діяльності взагалі і храмовбудування особливо. Дійсно вражає широта, глибина і довершеність результатів професійних і мистецьких захоплень цієї творчої особистості.

Основні напрямки його наукових досліджень і проектною реалізації: містобудівні комплекси, архітектура житлових і громадських будівель, реконструкція об'єктів і забудови, сакральна архітектура, винахідництво, розробка і впровадження експериментальних архітектурно-конструктивних систем. О.С. Слепцов протягом більше 30 років проводить наукові дослідження сакральної архітектури, які перевіряє і продуктивно реалізує у будівництві православних церков і храмових комплексів, монастирів та духовно-просвітницьких комплексів в Україні і за кордоном, що склало основу його авторського бачення архітектурно-художнього образу Українського Православного Храму. Олег Слепцов вперше в Україні ввів в навчальний процес спеціалізацію «Сакральна архітектура» на кафедрі Основ архітектури і архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури та видав підручник для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за напрямками підготовки «Архітектура», що затверджений Міністерством освіти і науки України – «Архітектурне проектування і реконструкція православних храмів» [2]. Автор фундаментальних наукових досліджень «Orthodox Church Architecture: From Concept to Implementation», виданих на трьох мовах в Україні, Греції і Туреччині із вступним словом Архієпископа Константинополя – Нового Риму й Вселенського Патріарха Варфоломія I [3-6], в яких аналізуються історичні та загальнотеоретичні питання Православної архітектури, а також висвітлюються авторські підходи та методологія проектування сакральних будівель і комплексів на основі поєднання релігійних канонів, особливостей місцевих традицій та умов регіонального та реального будівництва. Загалом О. Слепцовим підготовлено і видано три монографії, два підручника, альбом проектних рішень [2-8], і наукові статті загальним об'ємом 3000 сторінок (125 д.а.).

Огляд джерел, мета та методика дослідження. Огляд сучасної наукової літератури дозволяє проаналізувати творчий доробок Олега Слепцова як унікальне явище в контексті національних та світових традицій. Дослідники розглядають його архітектурну діяльність крізь призму композиційної гармонізації, генетичного зв'язку з архетипами минулого та синтезу мистецтв.

Дослідження Ю. В. Івашко фокусується на аналізі засобів створення індивідуального художнього образу в архітектурі Олега Слепцова [9]. Авторка підкреслює, що для майстра характерне поетичне та світле бачення сакрального простору, де архітектурна форма нерозривно пов'язана з монументально-декоративним мистецтвом: мозаїкою, вітражами, керамікою та кам'яним рельєфом. Ю. Івашко детально розглядає типологію храмів архітектора – від камерних однокупольних до величних багатокупольних структур, окремо виділяючи концептуальний проект «Православного Храму Світа». Вона зазначає, що авторський почерк Слепцова базується на вільному володінні світовим художнім досвідом та його переосмисленні у сучасному контексті.

Доповнюючи цей аналіз, С. Б. Зиміна досліджує засоби гармонізації архітектурної виразності у храмах Олега Сlepцова [10-11]. Вона зазначає, що закономірності композиції в роботах Олега Сlepцова, такі як симетрія, ритм і пропорції, використовуються переважно на рівні творчого відчуття та інтуїції, а не сухого розрахунку. Проте графічний аналіз фасадів підтверджує їхню відповідність складним ірраціональним пропорціям, таким як золотий перетин та функція Жолтовського. Це забезпечує будівлям динамічність і водночас композиційну врівноваженість.

Г. В. Шевцова у своїх дослідницьких працях деталізує аналіз дерев'яного зодчества Олега Сlepцова крізь призму базових світових моделей формотворення храмів [12-15]. Вона відзначає, що більшість проєктів майстра належать до об'ємної композиції семантично наближеної до візантійської та закавказької традицій, що підкреслює глибокий зв'язок архітектора зі світовою спадщиною. Г. Шевцова підкреслює вміння архітектора акцентувати дохристиянське коріння української церкви через новаторські ідеї, такі як, наприклад, авторська розробка світильника «Світовид», що синтезує образи візантійських хоросів та давньослов'янських солярних символів [16-18].

Окрім означеного, автором було проаналізовано значний доробок творчих наукових видань самого архітектора О. Сlepцова [2-8], а також деякі видання, присвячені історії формотворення та культурному контексту українських православних церков, важливих для творчості Олега Сlepцова [19-20].

Метою роботи є підсумувати і осмислити науковий та творчий доробок архітектора Олега Сlepцова з точки зору його власного досвіду та архітектурного кредо.

В роботі було використано ряд емпіричних методів, зокрема натурні дослідження та фотофіксація збудованих О. Сlepцовим церков і храмових комплексів, таких як храм Живоносного Джерела на Південній Борщагівці у Києві, дерев'яні церкви в Олександрівці, Зеленьках, Миронівці та Бузовій (Київська область), церкви Святих Апостолів Петра і Павла у Києві, Свято-Миколаївському храмовому комплексу в селі Дейманівка Полтавської області, церкви Олексія Чоловіка Божого на Звіринецькому кладовищі у Києві, та ін. Одночасно, було проведено аналіз креслень і проєктних пропозицій сакральних архітектурних об'єктів О. Сlepцова, що знаходяться на стадії проєктування.

Однак основним методом даного дослідження стало інтерв'ю з автором проєктів, Олегом Сlepцовим, що дозволило виявити і зафіксувати його точку зору на власну творчість, преференції і вподобання у виборі архітектурних форм, особливості та сталі прийоми творчого методу, деталі робочого і творчого процесу та врешті сформувані архітектурне кредо архітектора.

Основна частина: матеріали інтерв'ю з архітектором Олегом Сlepцовим. Православний світогляд і унікальний науково-проєктний досвід храмубудування в Україні і закордоном дозволив архітектору Олегу Сlepцову сформулювати власне бачення і розуміння основних правил і критеріїв організації сакрального простору, що дуже добре простежується в його інтерв'ю, де архітектор самостійно аналізує і формулює основні етапи, принципи та ключові моменти своєї творчості. Узагальнені і структуровані матеріали інтерв'ю з архітектором Олегом Сlepцовим наведено нижче. У тексті інтерв'ю збережено лексичні особливості, манеру та стиль розповіді Олега Сlepцова у формі «від першої особи».

Початок будівництва православних храмів. Можна сказати, що проєктування православних церков стало для мене плодом усього життя. Хоча спочатку і не було для цього особливих передумов. Я здебільшого проєктував різноманітні громадські об'єкти – школи й університети (з певної точки зору це теж храми, але храми освіти), а також житло: готелі, висотні і малоповерхові будинки, селища. Моя винахідницька діяльність та докторська дисертація також були тоді пов'язані з підведенням підсумків саме цього напрямку.

Діяльність у галузі сакрального будівництва почалася для мене 32 роки тому. У 1994-му до мене звернулися із проханням запроєктувати храм у Тернополі. Я виконав якісну роботу, ми розробили дуже красивий проєкт у парку. Проте саме тоді в країні сталася перша економічна криза, і все зупинилося. Можна сказати, що мій шлях до храмового будівництва розпочався саме з економічних падінь. Коли в країні наставала чергова криза (а економіка наша постійно рухалася синусоїдо), саме тоді й активізувалося будівництво церков. Перший тернопільський проєкт, на жаль, так і не був побудований. Проте формотворчі образні ідеї закладені в тернопільському проєкті я продовжив в храмі Святого Пророка Божого Іллі у Славутичі, присвяченому ліквідаторам Чорнобиля (рис. 2). Я задумав створити храм-квітку, храм-бутон, з якого розкривається вся форма. Храм у Славутичі ніби складений в єдиний компактний об'єм з чотирьох пелюсткових хрестів, коли заходиш усередину, на стінах по хрестах розташовані розписи. Пізніше я розвинув цю концепцію у проєкті собору Ікони Божої Матері «Всецариця» в Ужгороді, що зараз будується, але там уже цей об'єм з чотирьох рівносторонніх хрестів прозорий, виконаний у вигляді вітражів-вишиванок. Заходиш і ніби опиняєшся у світі кольорового світла.

Але першим реалізованим храмом моєї долі вже понад 30 років тому стала реконструкція, розбудова та добудова на Південній Борщагівці — це храм Живоносного Джерела (рис. 3). Я присвятив йому багато свого життя і закінчив цю роботу трохи раніше, ніж храм у Славутичі. Протягом більш ніж 20-ти років ми піднімали храм на Борщагівці разом із його настоятелем, отцем Валерієм Семанцо, який, на жаль, помер під час ковіду. Він був моїм другом і дуже освіченою, цікавою і відкритою людиною. В тому числі, мав світську освіту, був музикантом. У 93-му чи 94-му році я запросив його на оцінку студентських робіт. Я тоді придумав у якості курсового завдання проєктувати храмовий комплекс, а пізніше видав підручник по проєктуванню і реконструкції православних храмів. Отцю Валерію дали в розпорядження занедбаний храм на Південній Борщагівці, насправді це були руїни церкви 19 сторіччя. Він не знав, що робити, як це все лагодити, не було і грошей. Але люди вже тоді відвідували цю церкву, зберіглася навіть фотографія тих часів: на руїнах у Великдень зібралися для молитви тисячі людей. Отець Валерій хвилювався, але я запевнив його, що ми все зробимо. На ті часи в мене вже було своє архітектурне бюро, і ми взяли за цю роботу, практично без фінансування. Робота йшла нешвидко, відновлення і добудови ми проводили етапами. В тому числі, довелося пристосовувати приміщення, яке вже раніше використовувалося для інших цілей, під храмові нужди. В результаті на основі цієї старої церкви 19 століття ми зробили нову церкву, раніше в неї був зверху такий характерний для 19 ст. наметового типу дах, але від нього нічого не лишилося, тож верхню частину ми повністю зробили новою. А ось внутрішній цегляний купол чудом зберігся, ми його залишили, навіть підсилувати не довелося, просто почистили і розписали інтер'єр (художник Федір Март). Від старої церкви був один незруйнований портик, ми теж його залишили, як цитату старого часу. Тобто, ми намагалися зберегти все можливе від старої будівлі. Далі ми розширили цей головний молитовний об'єм додатковими похилими приміщеннями по боках головного куполу і долучили автономну прибудову з напівкруглими ризалітами та овальним «італійським» подвір'ям між ними. В прибудові розміщується житло для батюшок, трапезна, офісна частина, кабінети, майстерні. Плануємо на подвір'ї ще зробити фонтан, а ззовні на ризалітах створити мозаїки. Адже Борщагівка район монотонний, спальний, там потрібна акцентна будівля. І йдеться не тільки про форму і колір, а ще й про функцію. Ця церква вже зараз по суті є місцевим духовно-культурним центром. Ми продовжуємо працювати там і зараз, втілюючи оригінальні новітні рішення. Наприклад, скляна вітражна капличка над джерелом у дворі церкви – такої більше ніде нема [21].

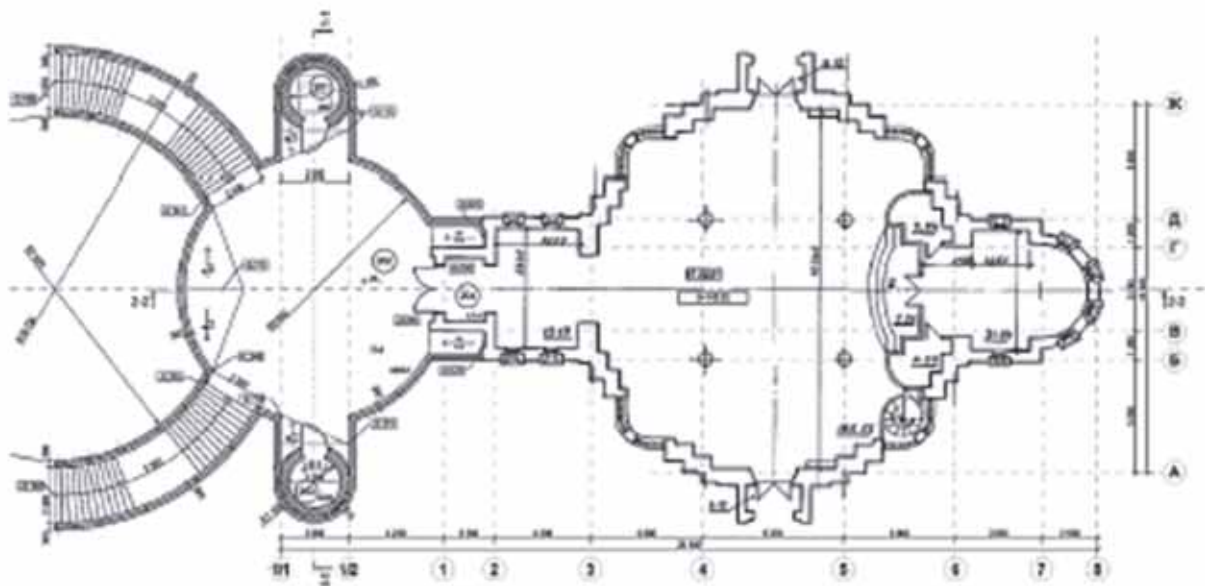

Рис. 2. Храм Святого Пророка Божого Іллі у Славутичі, арх. Олег Слепцов (з робочих матеріалів О. Слепцова).

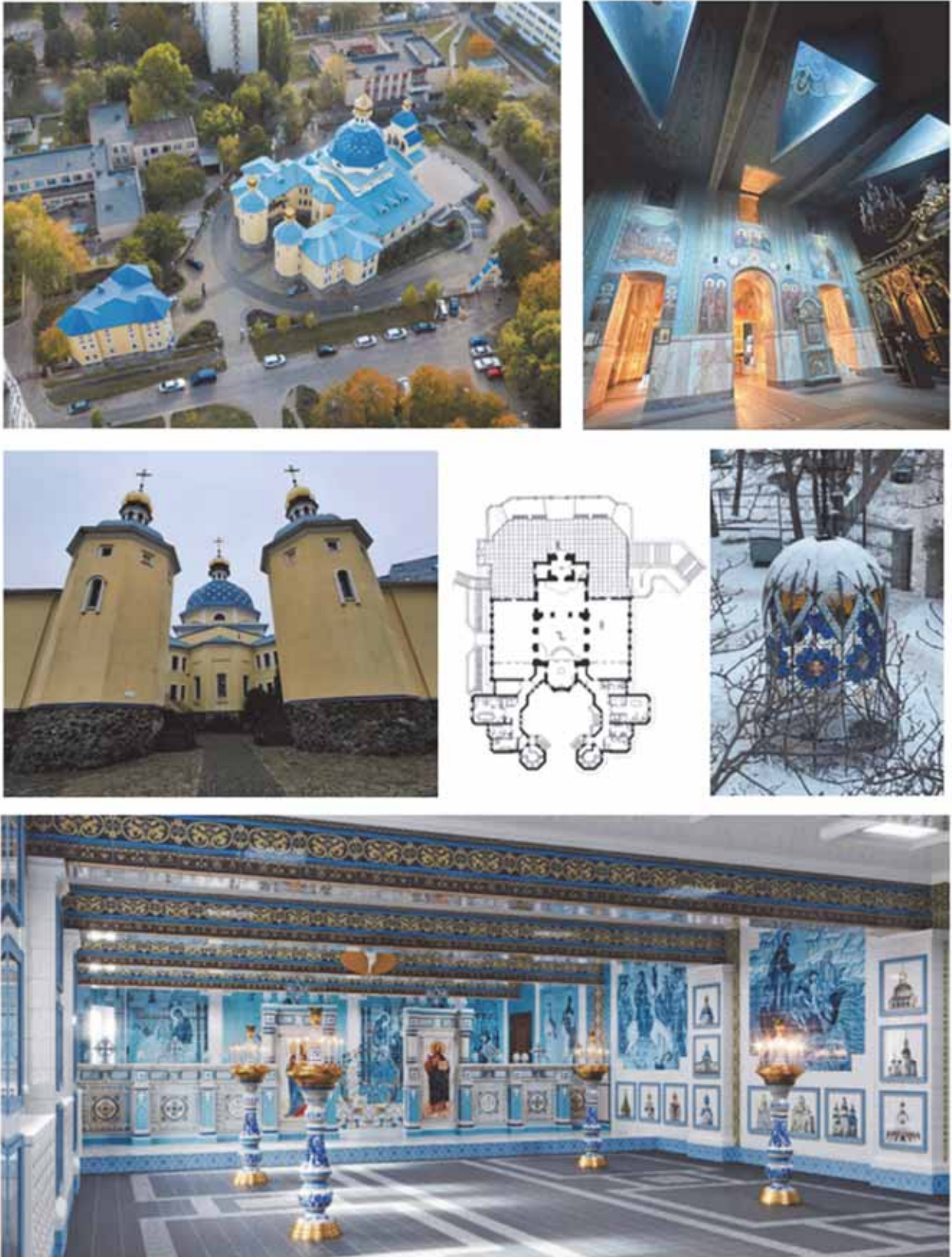

Рис. 3. Храм Живоносного джерела у Києві, вітражна капличка над джерелом поряд та нижній храм з керамічним оздобленням, арх. Олег Слєпцов (автора та з робочих матеріалів О. Слєпцова).

Після смерті отця Валерія ми продовжуємо роботу з його послідовником і учнем, отцем Романом Музикою. Зараз реалізуємо нашу давню спільну з отцем Валерієм мрію – оформлюємо нижній храм із фаянсовим і керамічним оздобленням. Таких храмів, повністю керамічних, в Україні немає. Є окремі рішення по іконостасах, фрагменти, але цілісного такого храму нема. Я бачив керамічні храми в Португалії та Іспанії, а також керамічні ікони на Святій Землі, у Назареті. Мені це дуже сподобалося, тому що ця технологія практично вічна, і сприймається зовсім по-іншому. Надихнувшись, зокрема, біло-блакитними мозаїками на вокзалі в Лісабоні, я задумав, щоб усі панно-ікони нижньої церкви були з біло-блакитної кераміки. А от активними, кольоровими, будуть лише дві великі ростові ікони в іконостасі та візерунчасті балки. Ці кольорові акценти будуть тримати на собі весь образ цього храму. А «Царські ворота» я зробив кованими, чорними з позолотою і малюнком «Жар птиця», на хвості якої керамічні цяточки [22-23].

Дерев'яні храми. Думаю, можна сказати, що у моїй роботі простежуються певні періоди, коли я захоплююся однією формою, матеріалом чи образом храму і працюю переважно з цим. На початку Незалежності в Україні був запит на доволі великі храми. У той період мені вдалося реалізувати такі проекти, як згаданий вище храм Живоносного Джерела в Києві на Борщагівці, храм у Славутичі, храм у Водяному під Харковом, ще один храм на Борщагівці, вулиця Жуля Верна. Тоді всюди панувало відчуття оптимізму, ми вірили, що далі все вийде, життя буде кращим, і ми дуже швидко все побудуємо. Жодних сумнівів у цьому не було.

Потім ситуація змінилася, в країні почався економічний спад. У складні часи саме невеликі об'єкти мають найбільший шанс бути збудованими, оскільки це потребує менше коштів, зусиль і матеріалів. Тоді виник цікавий феномен: люди, які хотіли будувати церкви, усвідомили, що дешевше і швидше буде зводити дерев'яні храми. Саме цей період економічної скрути, коли бажання будувати церкви в людей не зникло, а навіть посилилося, породив мої 7 проектів дерев'яних храмів.

Перший дерев'яний храм був побудований в українському селі для депутата Володимира Бондаренка. Він активно допомагав отцю Валерію, з яким ми будували храм Живоносного Джерела, оскільки сам був депутатом від тодішнього Ленінградського району Києва і мешкав на Борщагівці. Згодом він придбав ділянку у селі Бузова під Києвом. І там на нього хтось скоїв ніби невдалий замах. Тож він вирішив на цьому місці звести церкву. Там тоді стояла маленька хатинка старенької бабусі. Він звернувся до неї з проханням, чи може він на місці її хати збудувати церкву. Не одразу, але бабуся погодилася продати ділянку, поставивши умову: церква має стояти точно на "плямі" хати, і не можна зрубати жодного дерева з її вишневого садка.

Я так все і запроєктував. Бондаренко звернувся до мене, бо я працював з отцем Валерієм, і ми вже через це були знайомі. Врешті я розробив у Бузовій цілий дерев'яний комплекс, який пізніше сформувався у храмово-етнографічний музей «Українське село». Спочатку звели церкву св. Дмитрія Солунського, потім каплицю над джерелом, надбрамну дзвіницю і недільну школу. Згодом Бондаренко докупив територію, створив паркову зону і, по суті, влаштував там невеликий музей народної архітектури: звозив історичні хати з різних куточків України, запрошував народних майстрів і влаштував навіть міні-зоопарк свійських тварин. Він був дуже активною і цікавою людиною і став моїм першим замовником на дерев'яну церкву. Її збудували майстри з Карпат. Ця восьмикутна в плані центрична зрубна безопорна церква має один масивний верх з двома залами, її композиція водночас наближується до класичних ротонд та архітектури українських дерев'яних церков (рис. 4).

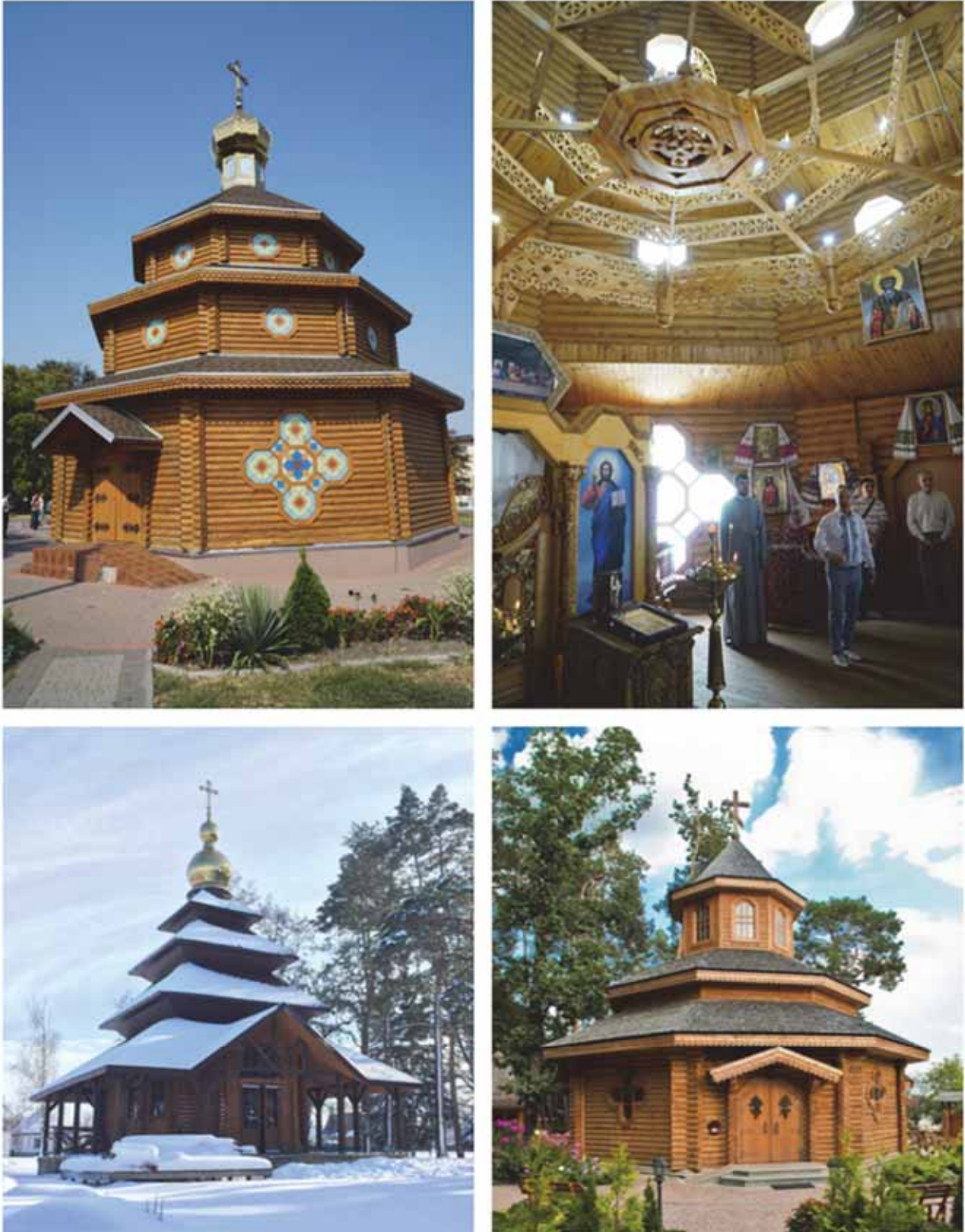

Рис. 4. Дерев'яні церкви Олега Сlepова: Всіх Святих Землі Української в місті Миронівка (загальний вигляд та інтер'єр); Покрови Божої Матері в селі Олександрівка; св. Димитрія Солунського в селі Бузова (фото: автора та з робочих матеріалів О. Сlepова).

Потім я отримав на Київщині ще цілий блок замовлень: одразу чотири дерев'яні церкви в одному регіоні (рис. 4). Це були церква Всіх Святих Землі Української в місті Миронівка [24], схожа за композицією з тією, що в Бузівій, тільки трохи вища та інших пропорцій; тридільна "корабельна" Свято-Покровська церква в селі Зеленьки [25], та церква Покрови Божої Матері в селі Олександрівка – з високим слоїстим, схожим на карпатські смереки центральним верхом і широкими верандами [26]. Я давно мріяв спробувати зробити таку вертикально-уступчасту форму, запропонував її замовникам, і вони охоче погодились. Четвертий проєкт, великий дерев'яний Собор Різдва Богородиці (рис. 5), поки не реалізований в селі Карапиші [27]. Я задумав його п'ятидільним дев'ятиверхим, надихнувшись романом Олеся Гончара «Собор», де йдеться про геніальну українські пам'ятку дерев'яної архітектури – Троїцький собор 18 ст. у місті Самар (Новомосковськ) на Дніпропетровщині [19].

Мені дуже сподобалося працювати з дерев'яними храмами. Я їх спочатку малював. «Проектування» – це вже наступний етап роботи. Але все одно, це якось не існує одне без іншого: ти задумуєш форму і малюєш, але водночас вже й проєктуєш, тому що рука автоматично відчуває, яким буде прогін, висота, пропорційність. Дерев'яні храми я створював, як іграшки, адже вони були невеличкими. Основне завдання було – відштовхуватися від розміру колоди-кругляка у 6 метрів. Тобто я брав цей конструктивний елемент і, ґрунтуючись на його єдиній пропорції, створював різноманітні форми.

«Храм Світла» у формі яйця. Я завжди прагну робити щось нове і вважаю себе інтуїтивним творцем. Я спираюся на інтуїцію більше, ніж на знання. Звичайно, інтуїція не може існувати без знань, вміння та досвіду. Але коли ти твориш, ти про це не думаєш. Я вже звик до того, що спочатку проєктую в голові. Доводжу ідею до певного етапу, а потім вже виношу на папір.

Ще на початку творчості в мене виникла ідея скляного храму-яйця, який я назвав «Храм Світла». Я хотів зробити складну скляну вітражну систему у вигляді ікон замість стін. Ці думки не відпускали, ми навіть розробили деякі натурні фрагменти, аби побачити, як це може працювати. Оскільки стіни мали бути вигнутими, всі елементи повинні були бути досить дрібними, щоб площина викривлення не була помітною [28]. Цю свою мрію я реалізував в Анкарі (рис. 6). Мені подзвонив тодішній Посол України в Туреччині, Андрій Сибіга, який зараз є міністром закордонних справ України, і запропонував спроектувати Посольство України в Анкарі. Я поїхав, подивився ділянку. Андрій Іванович висловив прохання зробити так, аби в архітектурі Посольства з першого погляду відчувався український мотив. В складі будівель хотіли також бачити церкву. Це був слушний момент запропонувати мою ідею з писанкою. Символіка яйця глибоко закорінена в менталітеті українського народу: від писанки, до орнаментів одягу, килимів, вишитих сорочок – ця форма з її давнім ідейним сенсом світотворення всюди у нас присутня [29].

Каплицю в Анкарі я таки зробив прозорою. По периметру стін розташовані 24 керамічні ікони святих, що ведуть свій родовід з Малої Азії. Під ними стіни обіймає єдине мармурове корито з піском, де під кожною іконою можна поставити свічку. Загалом це перше і єдине Посольство, збудоване за часи Незалежної України. І ще я тоді подумав, можливо, це й перша Українська Православна церква, збудована на тій території з часів після Візантії. Я також хотів би реалізувати свою ідею храму у формі яйця в мурованій архітектурі. Ми вже працюємо над проєктом такої кам'яної каплиці. Зараз ведемо переговори щодо ділянки і плануємо розпочати реалізацію ідеї протягом двох місяців. Це буде церква Святого Юрія на честь загиблих воїнів на Тернопільщині. Форма яйця має двояку кривизну і є складною для будівництва, оскільки потребує стабільної підтримки. Тому каркас буде з металевих дуг. Кам'яне оздоблення стане вже на цьому металевому каркасі. Стіни будуть прикрашені барельєфами рівносторонніх православних хрестів. Думаю, що до появи сучасних металевих конструкцій, втілити храм у формі яйця було б надскладно [30].

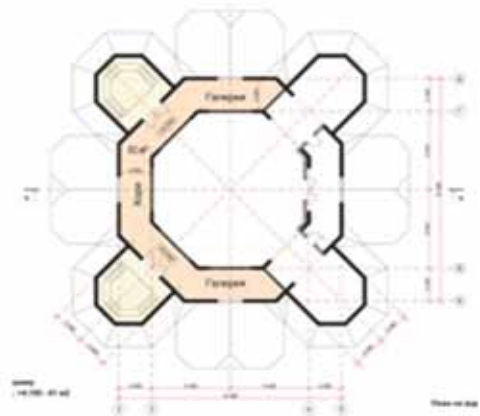
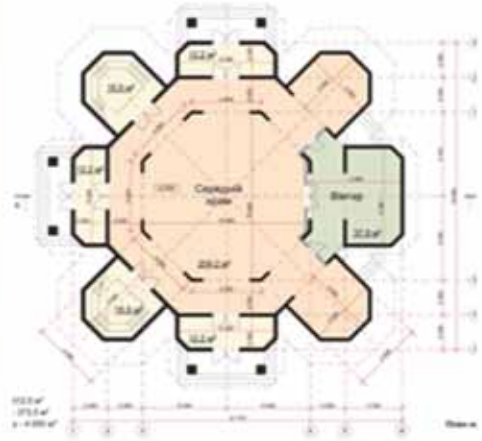

Рис. 5. Дерев'яний Собор Різдва Богородиці в селі Каратuzzi (з проєктних матеріалів О. Слепцова).

Рис. 6. Каплиця у формі писанки на території посольства України в Анкарі (Туреччина), арх. Олег Слепцов (з робочих матеріалів О. Слепцова).

Загалом, проєктуючи невеликі церкви-каплиці при якихось закладах, а я подібну за функцією каплицю робив ще для Центру дитячої кардіології та кардіохірургії у Києві, слід одразу закладати ідею гнучкої функціональності. В історичному розвитку православного храмубудування відомі приклади планування стаціонарних храмів тричасної, прямокутної, квадратної чи хрестоподібної форми із функційним розділенням на притвор – середній храм – вівтар; або ж лише на середній храм – вівтар, що більш характерно для храмів-ротонд і тетраконхів. Але в деяких випадках сучасна ситуація потребує змін. Зокрема, у каплицях при закладах бажано, аби простір за потреби міг би бути церквою, але мав можливість використовуватися і по-іншому. Наприклад в Центрі кардіохірургії, це ще й Аудиторіум. Там можна проводити служби (за наявності приставного престолу, чи з антимінсом), або лекції. Це дозволяє використовувати приміщення як для церковних потреб, так і для освітніх [31, 35].

У нестандартних формах церков також часто виникають питання канонів. Наприклад, в Анкарі я прибрав з традиційного місця іконостас, який ми звикли бачити перед собою, і розмістив його по всьому периметру стін. Це не тільки підкреслює форму, але й робить ікони вигнутими: вони мають зворотну кривизну, що дуже красиво. Вівтарна частина у своєму звичному вигляді тут також відсутня. Коли діаметр будівлі невеликий (6-9 метрів), немає жорсткої необхідності у звичному вівтарі. У невеликих грецьких історичних храмах такі випадки є: престол може бути приставним, або пристінним. Таке рішення забезпечує більшу гнучкість використання простору, особливо там, де служба не проводиться щодня.

На перший погляд, це може здатися незвичним. Але я трактую канони як правила, до яких слід ставитися творчо. Це принципи, що можуть варіюватися: якби всі канони завжди розумілися однаково, то протягом століть усі храми теж були би ідентичними. Але вони дуже відмінні між собою. Це свідчить про те, що канонічні правила за різних часів і на різних територіях трактувалися по-різному.

Щодо цього, розкажу про ще одну свою оригінальну ідею – рівносторонній чотирираменний хрест. Тобто не плоский, а об'ємний хрест на верхівці церкви, що має виступи раменів на всі 4 боки. Рівносторонній хрест – символ православного світогляду і відродження. Він використовується як символічний і декоративний елемент в оздобленні сакральної будівлі. Я впроваджую Відродження стародавніх традицій: вінчання Православного Храму повинно бути хрестом саме *рівностороннім* по формі і, як варіант, чотирираменним – об'ємним. Я 25 років намагався впровадити об'ємний чотирираменний хрест у свої проєкти, пробував різні варіанти, але, на жаль, священники боялися такого рішення. І це не через консерватизм, а через недостатню освітню ерудицію. Вони всі мають духовну освіту, але в семінаріях не викладають архітектуру, не розповідають про особливості ділянок, вибір місця, форми чи кольору храму. Тож вони фактично не навчені в архітектурному сенсі, це їм заважає приймати широкі світоглядні рішення, хоча ніякими правилами такий хрест, до прикладу, не заборонений. Коли ж нарешті одного разу мені вдалося цей елемент втілити, далі вже легше пішло, адже люди зазвичай спираються із довірою на те, що побачать, що десь вже існує, а того, що є незвичним чи новим, побоюються. Якщо я не помиляюся, в юриспруденції таке явище називається прецедент [32-34, 36-39].

Ротонда як ідеальна форма храму. Я також дуже люблю форму ротонди. Вважаю, що можу назвати себе одним із перших дослідників цієї форми. Я глибоко вивчав цю історичну форму, намагаючись зрозуміти, чому вона настільки привабливо мене. І прийшов до певних висновків, спираючись на наукові дослідження, присвячені ротондальним храмам [20]. Виявилось, що після катакомбних храмів одними з перших сформувалися саме ротондальні храми. Форма ротонди постійно присутня в моїх проєктах, зокрема, це церкви Святих Апостолів Петра і Павла у Києві, Святого Архангела Михаїла у Чернигові, Спасо-Преображенський храмовий комплекс Свято-Борисо-Глібського жіночого монастиря в селі Водяне Харківської області (рис. 7), та багато інших [40].

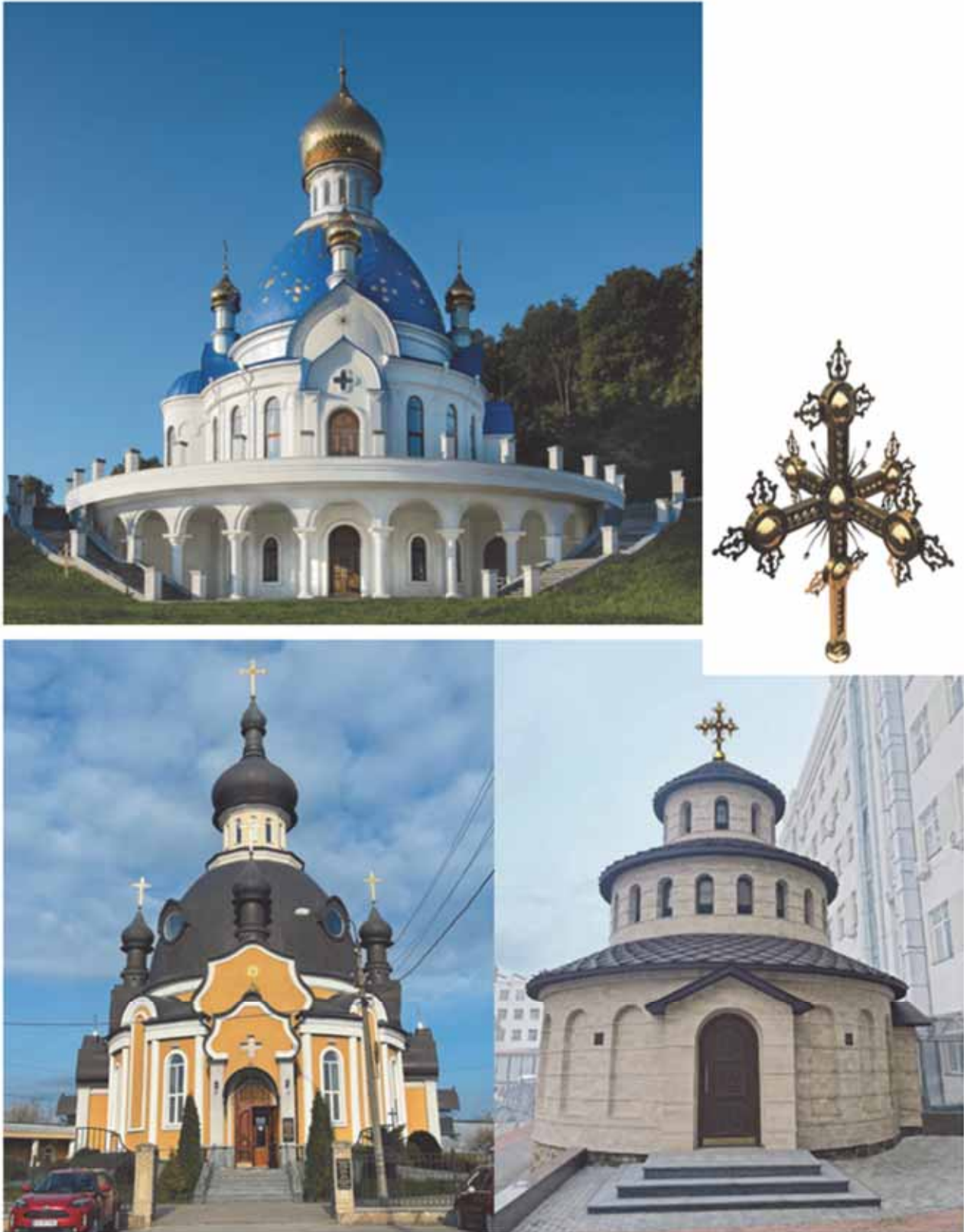

Рис. 7. Приклади ротондальних церков авторства Олега Слепцова. Спасо-Преображенський храмовий комплекс Свято-Борисо-Глібського жіночого монастиря в селі Водяне; церква Святих Апостолів Петра і Павла у Києві; каплиця Богородиці Кардіотиси на території Центру дитячої кардіології та кардіохірургії у Києві з рівностороннім чотирираменним хрестом (з робочих матеріалів О. Слепцова).

Чому ж саме ротонда? Багаторічний науково-проектний експериментальний пошук ефективної форми просторового рішення православного храму дозволив мені сформулювати авторську тезу «прагматичної ідеальності» храмів-ротонд на підставі ряду особливостей і переваг. По-перше, це образність, силует і символіка плану: висока кругла у плані форма, ніби свічка, активно працює акцентом в міському просторі, а коло в плані асоціюється з православним рівнораменним хрестом, що обертається у постійному русі. По-друге, це освітлення і акустика: світові купольні отвори посилюють емоційне сприйняття внутрішнього простору і збагачують зовнішній силует будівлі, а ротондальна форма забезпечує найкращий звук. По-третє, це економічність: ротонда дешевша у будівництві завдяки меншому порівняно з іншими формами храмів периметру стін. Є ще й четверте, це всефасадність (рівнозначність фасадів по сторонам світу) і пов'язана з цим композиційна привабливість і містобудівна гнучкість. У складних містобудівних ситуаціях, де важко правильно орієнтувати головний вхід церкви (наприклад, в Києві у нас неправильно орієнтований Володимирський Собор), ротондальний храм – це найкраще рішення. Він дозволяє уникнути архітектурних помилок, оскільки вхід можна зробити з якого завгодно боку. Ці переваги роблять ротонду одним із найкращих можливих типів сакральних будівель.

Особливу увагу я хочу приділити моєму проєкту Свято-Миколаївського храмового комплексу, що зараз будується у селі Дейманівка Полтавської області [41]. Ця церква теж спроектована на основі ротондальної форми, і окрім того, надзвичайно цікава за стилістикою та синтезом мистецтв. Замовники цього комплексу – вірмени, тож, оскільки я давно хотів зробити проєкт з натурального каменю, то саме їм запропонував в якості матеріалу камінь-пісковик. Такий проєкт звісно вийде дорожче, але у Вірменії вся історична сакральна архітектура зроблена з місцевого різьбленого туфу, тож це має сенс. Тож у комплексі, звісно, з'явилися певні вірменські мотиви, хоча храм все одно український. Замовник присвятив проєкт своєму батькові, вони створили фонд, з якого все оплачується, і ось уже 7 років ми активно будуємо цей храм. Будівля церкви – триярусна ротонда, вона має деякі відсилки до композиції вірменського храму Звартноц у Ечміадзині, але з навкружним піддашшям на колонаді на рівні першого ярусу і великими круглими виражними вікнами у другому ярусі. В українському дерев'яному зодчестві піддашшя грає важливу роль: захищає і будівлю, і людей від сонця, снігу, вітру і дощу. Я використав вражаючий архітектурно-художній прийом. Кам'яне піддашшя церкви в Дейманівці має на нижній поверхні отвори для світла у вигляді хрестів. Вночі церква буде ще ефектнішою, ніж удень. Пучки світла з цих хрестових піддахових отворів будуть хрестами лягати на землю. Отака духовна, символічна романтика виникне. По периметру території комплексу стоять кам'яні купольні каплички, кожна під окрему вітражну кольорову ікону. Сам храм теж з вітражами, і з різьбленням по каменю (рис. 8).

Тобто синтез мистецтв в сакральній архітектурі дає плідні результати, його варто активно використовувати. Синтез мистецтв і національна архітектура – поєднані речі, і це виключно вдалий інструмент для творення сучасного храму. Я стараюся якомога більше залучати синтез мистецтв і до інших своїх об'єктів.

В сучасному проєктуванні також дуже важливо спиратися на прогресивні інженерні рішення. Ось, наприклад, така, здавалося б, прозаїчна річ, як витяжка. З одного боку, коли я відвідував старовинні церкви на Святій Землі, там всередині було все закопчене від свічок. І хоча через це погано видно розписи, атмосфера в храмах глибоко вражаюча, духовна. З іншого боку, у деяких країнах, наприклад, у Молдові та Румунії, свічки ставлять у спеціальних альтанках перед церквою, а не всередині. Вони таким чином бережуть розписи. У наших храмах розписи теж закопчуються від свічок, і їх доводиться періодично мити. Це потребує немалих ресурсів і фінансів. Тому я впроваджую технологічні рішення, які це усувають. Ми встановлюємо природну, не примусову, витяжку над піддонами для свічок. Все димоутворення природно відводиться туди. Вважаю це цікавою та ефективною інновацією.

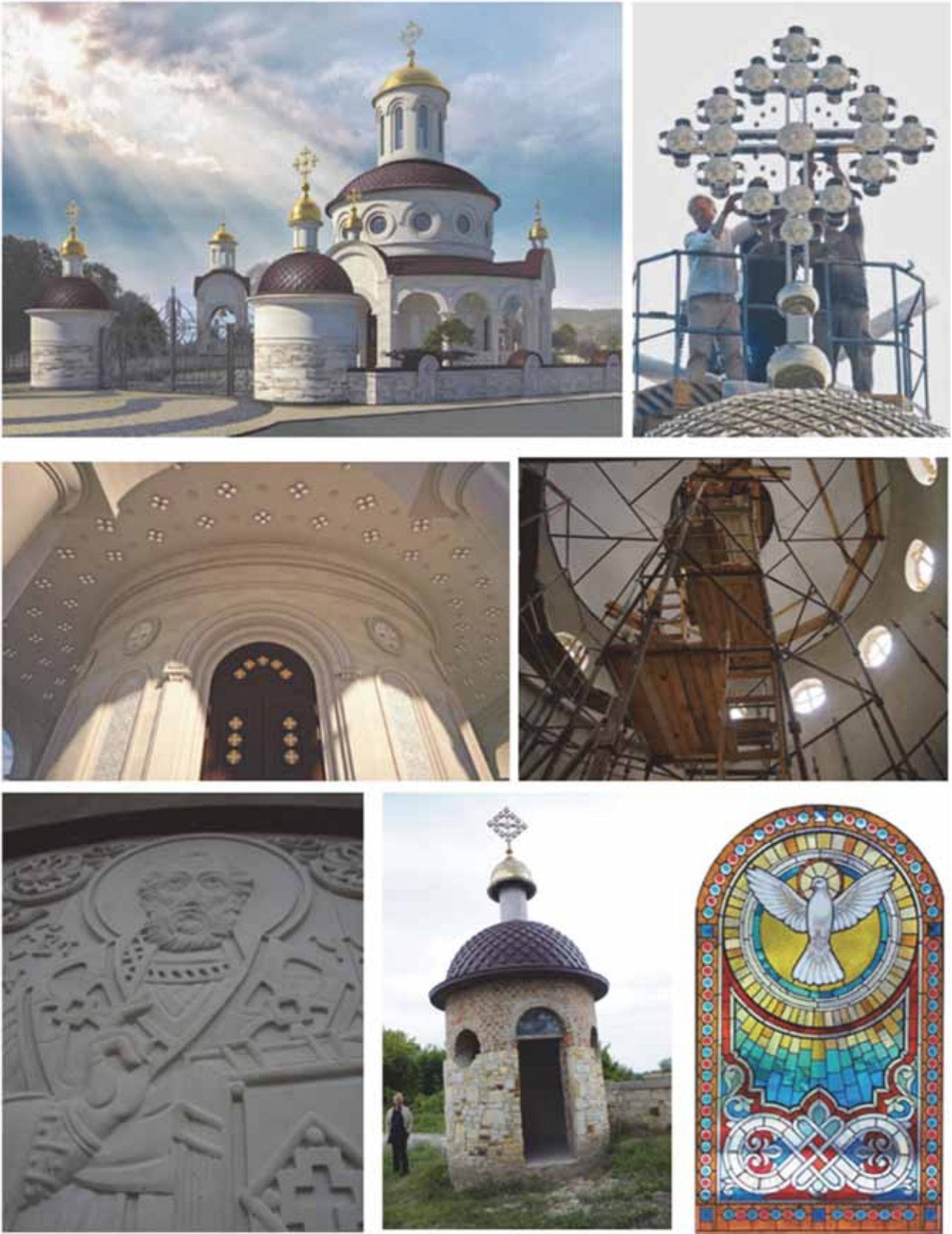

Рис. 8. Свято-Миколаївський храмовий комплекс у селі Дейманівка, арх. Олег Слепцов
(фото автора та з робочих матеріалів О. Слепцова).

Корабельний храм. Ідея питомого для української архітектурної традиції тридільного «корабельного храму» з верхами теж давно мене турбувала. Я спершу розробив цікавий проєкт храму на Байковому кладовищі в Києві, але втілення не сталося. Зараз зводжу подібного типу храмовий комплекс Олексія Чоловіка Божого на Звіринецькому кладовищі в Києві [42]. Проєкт розміщено на рельєфі, через це образ корабля тільки підсилюється: нижня частина виконана у вигляді широкої платформи, як палуба, з круглими ілюмінаторами-вікнами, а з неї вже виростає основний об'єм храму (рис. 9). Мене дуже приваблює білий колір стін у поєднанні з міддю нагорі. Купол має об'ємне покриття, з «колочками», схоже на луску. Ця форма покриття мені дуже сподобалася: я її вперше застосував на Дейманівці, а потім ще у каплиці Центру дитячої кардіології та кардіохірургії. У формі храму для мене також важливий символ рівностороннього хреста. Це суто православний символ-оберіг, так само, як і об'ємний чотирираменний хрест, про який ми говорили вище. Тому я оздобив зовнішній периметр храму на Звіринецькому кладовищі рельєфними рівносторонніми хрестами. Це не вікна, а декоративні елементи, що нагадують ордени. А вікна будуть у формі великих хрестів з вітражами. І в інтер'єрі храму плануємо зробити суцільний розпис. Мені дуже подобається естетика Давньоруських храмів: білі зовнішні стіни у поєднанні з насиченим розписом всередині.

Щодо наукових досліджень. Всі ці мої практичні експерименти, зрозуміло, були б неможливі без теоретичного підґрунтя. Архітектура Православ'я має багато дослідників, але я ставлю собі за мету, по перше – відчутти і побачити все особисто, по друге – проаналізувати історичний розвиток світової православної архітектури в зв'язку з релігійними канонами і саме на основі національних традицій і регіональних особливостей храмубудування з точки зору їх подальшого розвитку у нових проєктах.

Мене надзвичайно зацікавив аспект зв'язку православного канону із символічною мовою архітектури храму та значенням основних його елементів. В моїх дослідженнях я вперше зібрав разом і проаналізував постулати Біблії, які можна розшифрувати і трактувати як правила організації функціонально-планувальних, об'ємно-просторових і образно-художніх особливостей храму і його елементів, деталей, зображень, освітлення, колористики.

Одночасно, з метою вивчення архітектурного геному наших національних храмів і для подальшого практичного створення нових проєктів, я займався аналітичною систематизацією об'ємно-планувальних і композиційних рішень та типологією православних будівель в Україні. Виділяв види існуючих у нас композицій храмів, а вони у нас надзвичайно різноманітні, аналізував і систематизував типи планів з точки зору їх форми та наявності чи відсутності стовпів в інтер'єрі, галерей, стилобатів, підклітей. Розглядав форми храмів у їх залежність від функції та матеріалу, аналізував кількість ярусів, кількість і форми куполів. Систематизував навіть основні форми існуючих віконних отворів. Тобто, я намагався зрозуміти для себе загальну типологію і композиційні принципи української православної архітектури. Це дуже допомагає як у проєктуванні, так і у навчанні майбутніх архітекторів, бо дає прив'язку, опору, конкретні знання і відомості про особливості сакральної архітектури саме нашої землі.

Далі, акцентуючись вже на аспекті практичного застосування та з навчальною метою, мені вдалося визначити ряд положень, які допомагають творчо вирішити завдання пошуку архітектурно-художнього образу храму в умовах канонічних обмежень. Це спадкоємність образного рішення (відсилка до місцевої традиції), спосіб розміщення на ділянці, функціональна схема, планувальна і композиційна варіативність, конструктивна доцільність, архітектурно-художня самобутність: простота і цілісність пропорцій, монументальність, пластика фасадів, орнамент, колір, внутрішній простір. В моїх дослідженнях була вперше сформульована необхідність створення православних духовно-культурних комплексів як важливих містобудівних утворень з визначенням їх функціональних зон: вхідна, храмова, меморіальна, службово-побутова, культурно-просвітницька, благодійна, спортивна, рекреаційна, господарська тощо.

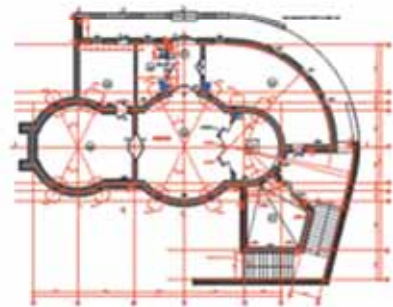
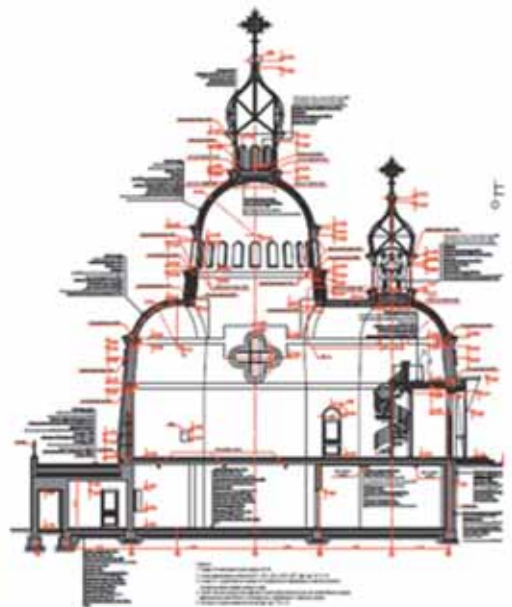
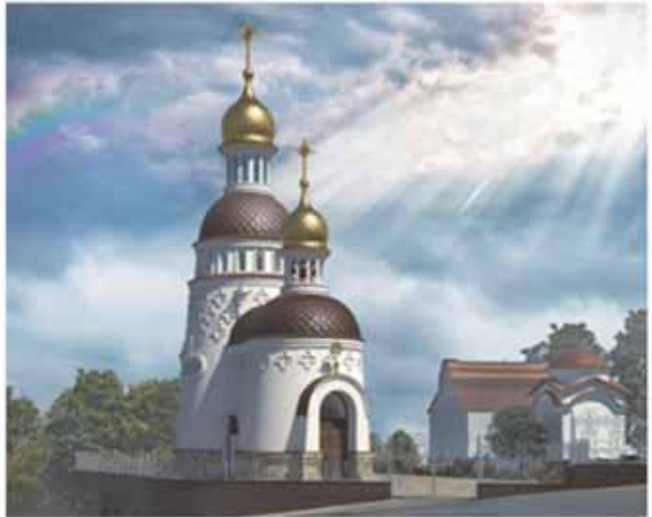

Рис. 9. Храмовий комплекс Олексія Чоловіка Божого на Звіриньцькому кладовищі в Києві, арх. Олег Слєпцов (з робочих матеріалів О. Слєпцова).

Я також займаюся і проблемами реконструкції сакральних будівель. В цій галузі основні аналітичні результати полягають у визначенні особливостей проєктування реконструкції сакральних будівель (містобудівних, соціальних, технологічних, фізичного та морального зносу); видів реконструкції сакральних будівель (збереження, відновлення, перетворення, перебудова); рівнів модернізації сакральних будівель (планувальне впорядкування, розвиток основної функції, збереження і розширення функціональних можливостей будівлі, технічне переоснащення); засобів формування зовнішнього образу при реконструкції сакральних будівель (збагачення силуету, зміна об'ємно-просторового образу, збагачення пластики огорожувальних конструкцій); структури оцінки якості будівлі, яка визначає необхідність реконструкції та її обсяги, а також послідовності виконання проєктних робіт реконструкції сакральних будівель.

Архітектурне кредо Олега Слєпцова. Зараз ми переживаємо перехідний період, який, безумовно, залишиться в історії. Я чітко розумію, що моїй країні потрібна епоха Відродження. Православний Храм – це духовний і культурний код – стрижень історично сформованої національної архітектурної ідентичності України, а українська національна архітектура, на мій погляд, є найбільш яскравим і послідовним виразником православного канону. Я намагаюся знайти свій шлях розвитку православної архітектури. Комплексна наукова, проєктна і творча діяльність спрямована на пошук архітектури Православного Храму ХХІ сторіччя.

У своїй роботі я свідомо уникаю прямого повторення традиційних форм сакральної архітектури, хоча певні відсилки до тих чи інших архітектурних композицій і стилів звичайно присутні, але саме так і має бути, адже розвиток без традиційного підґрунтя неможливий. Я шукаю нову форму, але не «форму заради форми», а ту, яка, на моє переконання, повинна бути в нашій національній архітектурі. Я шукаю натхнення, в першу чергу, всередині себе, але, безумовно, спираюся на всю теоретичну базу, історичний архітектурний досвід і власні дослідження.

При проєктуванні Православного Храму користуюсь загальними законами архітектури: ув'язання з навколишнім середовищем; архітектурно-конструктивна цілісність; монументальність; гармонійність пластичного рішення; архітектурно-художня оригінальність.

Функція і форма храму для мене від самого початку нерозривно пов'язані. Організація внутрішнього простору Храму повинна відповідати його функції, тоді він буде її видимим образом.

Можна сказати, що я співак купольної архітектури. Образ храму із правильним, великим, домінуючим куполом несе для мене глибоке ідеологічне підґрунтя. Для зовнішнього образу храму домінуючий купол – це активний силует, а для внутрішнього можливість організації безопорного простору. Мені принципово не подобаються опори всередині храму. Тому я прагну створювати безопорний простір. Храм може бути ззовні скромним і невеликим, але коли ти заходиш всередину, там має бути приголомшливий, цільний, розкритий вгору інтер'єр без «закутків» і «закапелків». Саме тому, можливо, я нечасто використовую у своїх проєктах хрестово-купольну стовпну форму, а більше люблю безстовпну ротондальну чи тридільну корабельну композицію. Форму яйця я теж трактую як різновид купольної архітектури, просто нижня частина там трохи інша.

Канон я трактую не як обмеження, а як можливість і відправну точку, в тому числі і з метою максимального проявлення національних рис в архітектурі православного храму. Православний канон – це основа українського храмобудування і головний важель для архітектурної творчості при створенні сакрального простору.

Внутрішній простір (інтер'єр) храму в моєму розумінні має бути не лише безопорним, але й максимально освітленим та кольорово насиченим. Я активно залучаю синтез мистецтв не тільки в інтер'єр, але й для створення екстер'єру храму. Постійно використовую елементи мозаїки, кераміки, вітражу, кам'яного натурального (або ж бетонного) барельєфу, художні металеві вироби та архітектурно-декоративні прийоми гри світла.

Мої храми – мій дім. Ті макети запроєктованих церков, що були виставлені у церкві Живоносного Джерела, ми робимо у нашому науково-проектному архітектурному бюро «Ліцензіарх» вже сьомий рік. Спочатку ми робили їх маленькими, а потім почали виділяти ті, які я для себе вважаю важливішими, у більшому масштабі. На церемонії вручення Диплому від Книги рекордів України, я сам їх разом побачив вперше і був вражений. Подумав тоді: "Боже мій, це ж життя!" І як приємно, що це життя втілене, що значна частина цих храмів стоїть на землі і допомагає людям. Взагалі, в храмі головне – це люди, стовідсотково. Дуже приємно усвідомлювати, що ти до цього долучився.

Для себе, для своїх друзів і колег, для прийдешнього покоління: своїх дітей, учнів і студентів, я передаю і не втомлююся повторювати такі свої життєві переконання, можна навіть назвати їх афоризмами:

Слова ніщо – справи і вчинки – все!

Твої думки сьогодні – твої дії завтра.

Не доводь, що ти найкращий – просто добре роби свою справу.

Не починай справу, яку не збираєшся завершити.

Якщо не мріяти, то в чому сенс життя?

Ми художники свого життя, якими фарбами його розфарбуємо, таким воно і буде.

Життя – це подорож у майбутнє, і якою вона буде – цікавою чи нудною, залежить лише від тебе.

Любов до мистецтва – це мистецтво любові.

Призначення архітектора – залишати сліди своєї власної роботи на Землі й передавати їх з Божою допомогою у Вічність.

У свій перший храм Живоносного Джерела на Борщагівці, я приходжу, як до себе додому. Це намолене місце, де правлять службу вже більш ніж 150 років. Неймовірна благодать. Відчуття, що ти у своєму домі, перекриває все. Як у дитячій грі: "я в доміку!" – заходиш туди і відчуваєш повністю захищеним. Усі церкви, які проектував, я називаю своїми. Бути в церкві й відчувати, що ти вдома, що ти закритися від усіх проблем – це чудово. Ти створюєш свій простір, який гріє серце і душу. Ти там не вмираєш, а живеш. Бо проектування церков – це не просто робота. Це образ життя і спосіб існування в цьому світі.

Висновки. На основі аналізу проєктів Олега Слєпцова можна виділити кілька фундаментальних рис, які роблять його доробок унікальним і знаковим для сучасної архітектури.

Зокрема, проєктний метод Олега Слєпцова здебільшого інтуїтивний, втім підсвідомо спирається на світовий та національний історичний архітектурний досвід. Творчість архітектора типологічно різноманітна та багатогранна. Вона не обмежується суто канонічними усталеними формами храмів, а часто пропонує нетривіальні рішення, що творчо інтерпретують традиції православного будівництва. Православний канон використовується ним як засіб для архітектурної творчості при створенні сакрального простору.

Пошуки найліпших для сучасного національного православного храму форм та композицій проводяться О.С. Слєпцовим свідомо і планомірно. У своїх роботах він пропонує різні варіанти узагальненого образу української церкви без прямих цитат з архітектури минулого. Традиція є для нього скоріше джерелом натхнення та підґрунтям для сучасної інтерпретації форми. Зокрема, Олег Слєпцов вперше в світі втілює у комплексі Українського Посольства в Анкарі (Туреччина) авторську пропозицію православного храму у формі яйця-писанки.

Олег Слепцов у своїй творчості здебільшого концентрується на безопорних, цілісних, часто ротондальних у плані, купольних композиціях храмів із світлим, відкритим, розвинутим у висоту інтер'єром. Проекти підсилюються інноваційним пошуком матеріалів і технологій, що дозволяє створювати унікальні, одночасно традиційні та сучасні будівлі.

У кожному своєму проекті Олег Слепцов продукує цілісні художні образи, де архітектурна форма перебуває в нерозривному синтезі з монументально-декоративним мистецтвом. Авторський почерк проявляється у використанні мозаїки, вітражів, кераміки та кам'яного рельєфу, формуючи поетичні та довершені сакральні простори. Зокрема, вперше в Україні архітектор втілює авторську пропозицію керамічного храму (нижній храм у церкві Живоносного Джерела у Києві), де внутрішній простір: іконостас, настінні образи, стеля, підлога, церковне начиння і приладдя повністю зроблені з художньої кераміки.

В численних проектах та будовах церков і храмових комплексів авторства Олега Слепцова в першу чергу відчувається глибока професійна культура. Кожний з його унікальних об'єктів є результатом напружених творчих пошуків, що ілюструє видимий процес еволюції професійної і людської свідомості, осмислення суті людського буття, суспільної діяльності та архітектури. Вагомий внесок О.С. Слепцова до православного храмобудування за часи Незалежної України має інтерес не тільки як результат узагальнення багаторічного досвіду автора, але й дає можливість краще зрозуміти сенс і характер роботи архітектора над створенням високого символічного образу Храму, що враховує вимоги віруючих до організації його внутрішнього простору і зовнішнього образу.

Фундаментальні наукові дослідження, значний проектно-будівельний досвід та плідна педагогічна діяльність професора Олега Семеновича Слепцова безумовно є важливим внеском у справу не тільки храмобудування, але й розвиток духовної культури в цілому, що видається надзвичайно актуальним в сучасних умовах становлення громадянського суспільства і ідентичності України.

Бібліографія:

1. Президент Української Академії Архітектури Олег Слепцов занесений до Книги рекордів України : Новини. Українська Академія Архітектури. 2025. 08 листопада. URL: [<https://yaa.com.ua/prezydent-ukrayinskoji-akademiji-arhitektury-oleg-slyepczov-zanesenij-do-knygy-rekordiv-ukrayiny/>] (дата звернення: 23.01.2026).
2. Слепцов О.С. Архітектурне проектування і реконструкція православних храмів. Підручник для ВНЗ – К.: А+С, 2014. - 272 с. (УАА, КНУБА, НПАБ ЛІЦЕНЗіАРХ).
3. Слепцов О.С. Архитектура православного храма: От замысла к воплощению / Украинская академия архитектуры, КНУБА, Научно-проектное архитектурное бюро ЛІЦЕНЗіАРХ. - К.: А+С, 2012. - 552 с.
4. Oleg Sleptsov. Orthodox Church Architecture: From Concept to Implementation / Ukrainian Academy of Architecture, Kiev National University of Building and Architecture, LICENCE&ARCH Architectural Practice.– Thessaloniki: Vaniias Publications, 2018. – 568 p.
5. Oleg Sleptsov. Orthodox Churches Architecture: From Concept to Implementation / Ukrainian Academy of Architecture, Kiev National University of Building and Architecture, LICENCE&ARCH Architectural Practice.– Kiev: А+С; Istanbul: 978-605-7539-54-0, 2019 – 608 p.
6. Oleg Sleptsov. Orthodox Church Architecture: From Concept to Implementation. Textbook / Ukrainian Academy of Architecture, Kyiv National University of Building and Architecture, LICENCE&ARCH Architectural Practice. — Kyiv: А+С, 2025. — 808 p., ill.
7. Слепцов О.С. Реконструкція громадських будівель і комплексів: Підручник для ВНЗ / УАА, КНУБА, Наук.-проектне архіт. бюро ЛІЦЕНЗіАРХ.- К.: А+С, 2018.- 272 с.
8. Храмы украинской православной церкви. Альбом проектов и построек. — К.: ИД А+С, 2009. — 48 с., (УАА, НПАБ ЛІЦЕНЗіАРХ).

9. Івашко Ю. В., Пономаренко Г.О. «Авторський стиль» православних храмів О. С. Слепцова. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2020. Вип. 20-21. С. 41–62.
<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2019.20.41-62>
10. Зими́на С. Б. Засоби гармонізації архітектурної виразності на прикладі сакральних об'єктів архітектора Олега Слепцова. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2020. Вип. 20-21. С. 107–115. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2019.20.107-115>
11. Зими́на С.Б. Триангуляційна схема сучасного українського дерев'яного храму як генеза національної самобутності. На прикладі сакральних об'єктів архітектора Олега Слепцова. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2023. Вип. 26-27. С. 238–249.
<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2023.26-27.238-249>
12. Шевцова Г. В. Пономаренко Г.О Романтичні твори дерев'яного сакрального зодчества архітектора Олега Слепцова: світові та національні ідеї формотворення. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2020. Вип. 20-21. С. 73-106. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2019.20.73-106>
13. Шевцова Г. В. Процеси віддзеркалення будівельних традицій політеїстичних святилиц в сакральних спорудах монотеїстичних релігій (на прикладі розвитку дерев'яного будівництва України і Японії). Сучасні проблеми архітектури та містобудування. К.: КНУБА, 2008. № 19. С. 115-122.
14. Галина Шевцова. Генеза української дерев'яної церкви: світовий контекст і унікальність. Харків-Київ: Видавець Олександр Савчук, 2019. 276 с.
15. Galyna Shevtsova. Genesis of Ukrainian wooden church: world context and originality. *Architectural Studies: Lviv Polytechnic National University*. 2018. Vol. 4. С. 77-89.
16. Слепцов О. С., Опанасюк П. С. Авторське право на твір. Твір ужиткового мистецтва з кресленнями "Світовид (хорос)". Свідоцтво № 69696 від 13.01.2017 р.
17. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір ужиткового мистецтва з кресленнями "Світовид (хорос) для церкви Свято-Покровського храмового комплексу в с. Зеленьки Миронівського р-ну Київської обл." Свідоцтво № 71114 від 27.03.2017 р.
18. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір ужиткового мистецтва з кресленнями "Світовид (хорос) для церкви в с. Олександрівка Миронівського р-ну Київської обл." Свідоцтво № 71115 від 27.03.2017 р.
19. Олесь Гончар. Тронка. Собор. Передмова: А. Погрібний. Київ: Дніпро, 1992. – 688 с.
20. Диба Ю. Українські храми-ротонди Х – першої половини XIV століть / Диба Ю. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 108 с.
21. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Альтанка "Живоносне Джерело" Храму на честь Казанської Ікони Божої Матері "Живоносне Джерело" по вул. Смиренка, 12 у м. Києві". Свідоцтво № 125281 від 02.04.2024 р.
22. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Інтер'єр Нижнього Храму на честь Казанської Ікони Божої Матері "Живоносне Джерело" по вул. Смиренка, 12 у м. Києві". Свідоцтво № 141091 від 20.11.2025 р.
23. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Фаянсовий іконостас Нижнього Храму на честь Казанської Ікони Божої Матері "Живоносне Джерело" по вул. Смиренка, 12 у м. Києві". Свідоцтво № 141092 від 20.11.2025 р.
24. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір архітектури "Передпроектні пропозиції "Храм Всіх Святих Землі Української по вул. Горького в м. Миронівка Київської обл." Свідоцтво № 61501 від 03.09.2015 р.
25. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Передпроектні пропозиції "Свято-Покровський храмовий комплекс в с. Зеленьки Миронівського р-ну Київської обл." Свідоцтво № 66878 від 22.07.2016 р.

26. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір архітектури "Передпроектні пропозиції "Церква Покрови Божої Матері в с. Олександрівка Миронівського р-ну Київської обл." Свідоцтво № 66339 від 01.07.2016 р.
27. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір архітектури "Передпроектні пропозиції "Храм Різдва Пресвятої Богородиці в с. Карапиші Миронівського р-ну Київської обл." Свідоцтво № 65074 від 26.04.2016 р.
28. Слепцов О. С., Кельба С. С., Пономаренко Г. О. Авторське право на твір. Твір архітектури "Передпроектна пропозиція "Храм житлово-рекреаційного комплексу між пр. М. Бажана та вул. Зарічною в Дарницькому р-ні м. Києва". Свідоцтво № 31967 від 05.02.2010 р.
29. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Каплиця на території Посольства України в Туреччині". Свідоцтво № 125280 від 02.04.2024 р.
30. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Каплиця". Свідоцтво № 128633 від 29.07.2024 р.
31. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Храм на честь Ікони Пресвятої Богородиці "Кардіотіса" (Серцевидиця) по вул. Юрія Ілленка, 24 у м. Києві". Свідоцтво № 125431 від 08.04.2024 р.
32. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір ужиткового мистецтва "Хрест Свято-Миколаївського храмового комплексу в с. Дейманівка Пирятинського р-ну Полтавської обл." Свідоцтво № 71635 від 27.04.2017 р.
33. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Збірка творів ужиткового мистецтва "Чотирьохсторонній надбанный хрест для будівлі церкви на території "Науково-практичного медичного центру дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України". Свідоцтво № 100537 від 16.11.2020 р.
34. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Збірка креслень з ілюстрацією "Чотирьохсторонній надбанный хрест для будівлі Храму". Свідоцтво № 100729 від 21.12.2020 р.
35. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Опис з кресленнями "Проект церкви на території "Науково-практичного медичного центру дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України" за адресою: вул. Юрія Ілленка, 24 в Шевченківському районі м. Києва". Свідоцтво № 100625 від 17.11.2020 р.
36. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Чотирьохсторонній хрест каплиці Всіх Святих Землі Української у м. Дубно Рівненської обл." Свідоцтво № 125285 від 02.04.2024 р.
37. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Чотирьохсторонній хрест альтанки "Живоносне Джерело" Храму на честь Казанської Ікони Божої Матері "Живоносне Джерело" по вул. Симиренка, 12 у м. Києві". Свідоцтво № 125282 від 02.04.2024 р.
38. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Проект твору архітектури "Чотирьохсторонній хрест Храму Сорока Мучеників по вул. Академіка Булаховського у м. Києві". Свідоцтво № 128632 від 29.07.2024 р.
39. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір ужиткового мистецтва з кресленням "Чотирьохсторонній хрест Духовного центру "Військовий Капелан" Командування Сухопутних військ ЗСУ в м. Києві". Свідоцтво № 135611 від 29.04.2025 р.
40. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір архітектури "Передпроектні пропозиції "Спасо-Преображенський храмовий комплекс Свято-Борисо-Глібського жіночого монастиря в с. Водяне Зміївського р-ну Харківської обл." Свідоцтво № 37670 від 31.03.2011 р.

41. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Твір архітектури "Передпроектні пропозиції "Свято-Миколаївський храмовий комплекс в с. Дейманівка Пирятинського р-ну Полтавської обл." Свідоцтво № 58194 від 21.01.2015 р.
42. Слепцов О. С. Авторське право на твір. Опис з кресленнями "Будівля Храму з дзвіницею. Реконструкція західної вхідної групи Звіринецького кладовища з проведенням протизсувних робіт і облаштуванням прилеглої території за адресою: вул. Верхня, 21 в Печерському р-ні м. Києва". Свідоцтво № 100728 від 21.12.2020 р.

References:

1. Ukrainian Academy of Architecture. (2025, November 8). *President of the Ukrainian Academy of Architecture Oleg Sleptsov entered into the Book of Records of Ukraine: News*. [in Ukrainian]. <https://yaa.com.ua/prezydent-ukrayinskoyi-akademiyi-arhitektury-oleg-slyepczov-zanesenyj-do-knygy-rekordiv-ukrayiny/>
2. Sleptsov, O. S. (2014). *Architectural design and reconstruction of Orthodox churches. Textbook for universities*. A+C. [in Ukrainian].
3. Sleptsov, O. S. (2012). *Architecture of the Orthodox church: From concept to implementation*. A+C. [in Russian].
4. Sleptsov, O. (2018). *Orthodox Church Architecture: From Concept to Implementation*. Vanias Publications.
5. Sleptsov, O. (2019). *Orthodox Churches Architecture: From Concept to Implementation*. A+C; Istanbul.
6. Sleptsov, O. (2025). *Orthodox Church Architecture: From Concept to Implementation. Textbook*. A+C.
7. Sleptsov, O. S. (2018). *Reconstruction of public buildings and complexes: Textbook for universities*. A+C. [in Ukrainian].
8. *Churches of the Ukrainian Orthodox Church. Album of projects and buildings*. (2009). Publishing House A+C. [in Russian].
9. Ivashko, Y. V., & Ponomarenko, H. O. (2020). "Author's style" of Orthodox churches by O. S. Sleptsov. *Architectural Bulletin of KNUBA*, (20-21), 41–62. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2019.20.41-62> [in Ukrainian].
10. Zimina, S. B. (2020). Means of harmonizing architectural expressiveness on the example of sacred objects of architect Oleg Sleptsov. *Architectural Bulletin of KNUBA*, (20-21), 107–115. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2019.20.107-115> [in Ukrainian].
11. Zimina, S. B. (2023). Triangulation scheme of a modern Ukrainian wooden church as a genesis of national identity. On the example of sacred objects of architect Oleg Sleptsov. *Architectural Bulletin of KNUBA*, (26-27), 238–249. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2023.26-27.238-249> [in Ukrainian].
12. Shevtsova, G. V., & Ponomarenko, H. O. (2020). Romantic works of wooden sacred architecture by architect Oleg Sleptsov: World and national ideas of formation. *Architectural Bulletin of KNUBA*, (20-21), 73-106. <https://doi.org/10.32347/2519-8661.2019.20.73-106> [in Ukrainian].
13. Shevtsova, G. V. (2008). Processes of reflection of construction traditions of polytheistic shrines in sacred structures of monotheistic religions (on the example of the

development of wooden construction in Ukraine and Japan). *Modern Problems of Architecture and Urban Planning*, (19), 115-122. [in Ukrainian].

14. Shevtsova, G. (2019). *Genesis of Ukrainian wooden church: World context and originality*. Publisher Oleksandr Savchuk.

15. Shevtsova, G. (2018). Genesis of Ukrainian wooden church: World context and originality. *Architectural Studies: Lviv Polytechnic National University*, 4, 77-89.

16. Sleptsov, O. S., & Opanasiuk, P. S. (2017). *Copyright for a work. A work of applied art with drawings "Svitovyd (choros)"*. Certificate No. 69696 dated January 13, 2017. [in Ukrainian].

17. Sleptsov, O. S. (2017). *Copyright for a work. A work of applied art with drawings "Svitovyd (choros) for the Holy Intercession church complex in Zelenky village, Kyiv region"*. Certificate No. 71114 dated March 27, 2017. [in Ukrainian].

18. Sleptsov, O. S. (2017). *Copyright for a work. A work of applied art with drawings "Svitovyd (choros) for the church in Oleksandrivka village, Kyiv region"*. Certificate No. 71115 dated March 27, 2017. [in Ukrainian].

19. Honchar, O. (1992). *Tronka. The Cathedral*. Dnipro. [in Ukrainian].

20. Dyba, Y. (2005). *Ukrainian rotunda churches of the 10th – first half of the 14th centuries*. Lviv Polytechnic Publishing House. [in Ukrainian].

21. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Gazebo 'The Life-Giving Spring' of the Church in honor of the Kazan Icon of the Mother of God 'The Life-Giving Spring' in Kyiv"*. Certificate No. 125281 dated April 2, 2024. [in Ukrainian].

22. Sleptsov, O. S. (2025). *Copyright for a work. Architectural project "Interior of the Lower Church in honor of the Kazan Icon of the Mother of God 'The Life-Giving Spring' in Kyiv"*. Certificate No. 141091 dated November 20, 2025. [in Ukrainian].

23. Sleptsov, O. S. (2025). *Copyright for a work. Architectural project "Faience iconostasis of the Lower Church in honor of the Kazan Icon of the Mother of God 'The Life-Giving Spring' in Kyiv"*. Certificate No. 141092 dated November 20, 2025. [in Ukrainian].

24. Sleptsov, O. S. (2015). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposals 'All Saints of the Ukrainian Land Church' in Myronivka, Kyiv region"*. Certificate No. 61501 dated September 3, 2015. [in Ukrainian].

25. Sleptsov, O. S. (2016). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposals 'Holy Intercession church complex' in Zelenky, Kyiv region"*. Certificate No. 66878 dated July 22, 2016. [in Ukrainian].

26. Sleptsov, O. S. (2016). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposals 'Church of the Intercession of the Mother of God' in Oleksandrivka, Kyiv region"*. Certificate No. 66339 dated July 1, 2016. [in Ukrainian].

27. Sleptsov, O. S. (2016). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposals 'Church of the Nativity of the Blessed Virgin' in Karapyshi, Kyiv region"*. Certificate No. 65074 dated April 26, 2016. [in Ukrainian].

28. Sleptsov, O. S., Kelba, S. S., & Ponomarenko, H. O. (2010). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposal 'Church of the residential and recreational complex in Kyiv'"*. Certificate No. 31967 dated February 5, 2010. [in Ukrainian].

29. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Chapel on the territory of the Embassy of Ukraine in Turkey"*. Certificate No. 125280 dated April 2, 2024. [in Ukrainian].
30. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Chapel"*. Certificate No. 128633 dated July 29, 2024. [in Ukrainian].
31. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Church in honor of the Icon of the Blessed Virgin 'Kardiotissa' in Kyiv"*. Certificate No. 125431 dated April 8, 2024. [in Ukrainian].
32. Sleptsov, O. S. (2017). *Copyright for a work. A work of applied art "Cross of the St. Nicholas church complex in Deimanivka village, Poltava region"*. Certificate No. 71635 dated April 27, 2017. [in Ukrainian].
33. Sleptsov, O. S. (2020). *Copyright for a work. Collection of works of applied art "Four-sided dome cross for the church building on the territory of the Medical Center of Pediatric Cardiology and Cardiac Surgery in Kyiv"*. Certificate No. 100537 dated November 16, 2020. [in Ukrainian].
34. Sleptsov, O. S. (2020). *Copyright for a work. Collection of drawings with illustration "Four-sided dome cross for the Church building"*. Certificate No. 100729 dated December 21, 2020. [in Ukrainian].
35. Sleptsov, O. S. (2020). *Copyright for a work. Description with drawings "Project of a church on the territory of the Medical Center of Pediatric Cardiology and Cardiac Surgery in Kyiv"*. Certificate No. 100625 dated November 17, 2020. [in Ukrainian].
36. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Four-sided cross of the Chapel of All Saints of the Ukrainian Land in Dubno, Rivne region"*. Certificate No. 125285 dated April 2, 2024. [in Ukrainian].
37. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Four-sided cross of the gazebo 'The Life-Giving Spring' in Kyiv"*. Certificate No. 125282 dated April 2, 2024. [in Ukrainian].
38. Sleptsov, O. S. (2024). *Copyright for a work. Architectural project "Four-sided cross of the Church of the Forty Martyrs in Kyiv"*. Certificate No. 128632 dated July 29, 2024. [in Ukrainian].
39. Sleptsov, O. S. (2025). *Copyright for a work. A work of applied art with drawing "Four-sided cross of the Spiritual Center 'Military Chaplain' in Kyiv"*. Certificate No. 135611 dated April 29, 2025. [in Ukrainian].
40. Sleptsov, O. S. (2011). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposals 'Spaso-Preobrazhensky church complex' in Vodiane village, Kharkiv region"*. Certificate No. 37670 dated March 31, 2011. [in Ukrainian].
41. Sleptsov, O. S. (2015). *Copyright for a work. Architectural project "Pre-design proposals 'St. Nicholas church complex' in Deimanivka, Poltava region"*. Certificate No. 58194 dated January 21, 2015. [in Ukrainian].
42. Sleptsov, O. S. (2020). *Copyright for a work. Description with drawings "Church building with a bell tower. Reconstruction of the western entrance group of the Zvirynetske cemetery in Kyiv"*. Certificate No. 100728 dated December 21, 2020. [in Ukrainian].

Galyna Shevtsova

Ph.D, Doctor of Architecture, Professor

Department of Fundamentals of Architecture and Architectural Design KNUCA

shevtsova.gv@knuba.edu.ua

orcid.org/0000-0002-2401-8104

ORTHODOX ARCHITECTURE OF OLEG SLEPTSOV: Research. Traditions. Innovation.

© Shevtsova G.V., 2026

Abstract: The article is devoted to a comprehensive analysis of the multifaceted creative, scientific, and pedagogical heritage of the prominent Ukrainian architect, President of the Ukrainian Academy of Architecture, Oleg Sleptsov. The relevance of the study is underscored by the master's official entry into the Book of Records of Ukraine for the design of more than 120 sacred architecture objects in Ukraine and abroad, combining an impressive quantity with high innovative quality. The work summarizes and conceptualizes the architect's more than 30-year experience, identifying the characteristics of his signature style and the primary starting points for the formation of his individual architectural credo.

The research is based on an in-depth interview with the author himself, which, combined with field studies of the constructed sacred objects of his design, allowed for the recording of Oleg Sleptsov's views on the creative process in the "first person." The evolution of O. Sleptsov's design method and his contribution to the development of the image of the national Orthodox church, which in the architect's projects is simultaneously innovative and deeply rooted in national tradition, are examined in detail. Particular attention is paid to the concept of "pragmatic ideality" of the rotunda-shaped church, which the architect chooses for both spiritual-symbolic and practical reasons: for its acoustic perfection, economic efficiency, multi-faceted facade (omnidirectional orientation), and urban planning universality.

The conclusions of the article confirm that the creative work of architect Oleg Sleptsov is a unique synthesis of tradition and innovation, aimed at the search for the architectural image of the 21st-century Orthodox Church and the strengthening of Ukraine's national identity.

Keywords: architect Oleg Sleptsov, Orthodox church, national tradition, rotunda church, Ukrainian wooden church, Book of Records of Ukraine.